

Havið ár 2000

Viðtal við varaforsetan í Vísindaakademíi Sovjetsamveldisins A. Vinogradov

— Hvat halda tygum vera orsökina til, at áhugin fyri heimsins høvum er so stórir millum vísindamenn í nógvum londum?

— Menn hava granskað jörðina, og fleiri loyndarmál í rúmdini eru klárnað, men havið, sum vit liva dyggt við, er í mongum forum framvegis gáta. Hetta viðganga vísindamenn. Og tó er tað so, at fyra fimtapartar av øllum livandi á klótuni liva í sjónum.

Tað er lættfatiligt, at vísindamenn royna at granska tað ókenda og ófataða. Men havgranskning hevur ikki bara »reint« vísindalig endamálið, hon gevur eisini praktisk og vinnulig úrslit. Vit vita, at um ár 2000 verður fólkatalið á Jörðini o. u. 7 milljarðir. Hvussu skulu øll hesi breyðføðast?

Hetta er torførur spurningur. Summir vísindamenn stúra fyri tí »biologiska hungri«, sum kann koma yvir heimin.

Men havið er jú ovurstórt veiðioiki, sum væl kann geva allari mannaættini nóg mikið av føði. Tað, sum umræður, er, at havið verður víðfarið sum einhvør annar akur, dyrkað og røkt. Tá verður ikki talan um heimsufatandi hungursneyð; men tað er neyðugt at loysa henda spurning skjótt — helst hesi fyrstu tiggjúrini.

At vera havbóndi

— Tygum halda so statt, at vit um ár 2000 fara at hava djórahald í sjónum, fara at hava »bøndur«, sum rokta t. d. hval á sama hátt sum seyð og pelsdjór?

— Ja, tað ber til at siga so. Tað er jú ikki bara fiskur, sum hevur eggjahvítaveini. Æti og ymsar mikroorganismur í sjónum hava nógv evni, sum eru brúklig til matna. Tað er ein uppgáva hjá vísindamönnum at læra hesi evni at kenna og umbroyta tey til velsmakkaði og gagnliga mannaføði.

Eg kann nevna eitt av teimum seinastu úrslitum hjá vísindamönnum: teir hava funnið stórar nøgdir av lindýrum og

tara við íshavsstrondina. Samanlagda bionøgðin hjá hesum organismum er um leið 0,5 kg á hvørjum kvadratmetri á grunnum leiðum. Tað ber væl til at siga, at fram til ár 2000 fara okkara hav-búnaðarmenn at læra at ala og dyrka hesar vøkstir við konari hond.

Um fiskin er at siga, at vit skjótt fara at gevast at leita eftir honum í blindum. Framtíðar fiskimenn fara at vita púra nákvæmt, hvar fiskurin er, og hvussu nógv skal veiðast.

Undirvatnsbussur og stálsigar

— Men tað er tó so, at tað ber ikki til at »pløga« botnin við berum hondum. Tað fer at verða neyðugt at finna fram til heilt nýggj amboð, heilt nýggja veiðiteknikk?

— Longu nú hava vísindamenn góð amboð at granska botnin við. Men eg skilji, at tygum hugsu um nýggj veiðitól. Ja, vit kunnu til dømis nevna »undirvatns-bussin«, sum teknikararnir longu hava teknað. »Bussurin« fær streym gjøgnum kaðal frá móðurskipi, sum siglir omaná. Vit hava longu havt eitt slag av slíkum »buss« í brúki við havna-bygging. Tann bussurin hevði sterkan hydrauliskan arm, sum ruddaði botnin upp á eina løtu.

Ella vit kunnu nevna »undirvatns-sigarin«, sum er framtíðar undirvatnstrolari. »Sigarin« minnir um ein langan dropa. Framparturin er av sterkum glasi, har situr skiparin, sum umframt sína nautisku útbúgving helst eisini er jarðfrøðingur ella havbiologur. Sær til hjálpar hevur hann sterkan ljóskastara, sum sker gjøgnum havmyrkríð. Lm borð er alskyns útgærd at finna fisk við, og tá leititíðið boðar »torva fyrí stavn«, fer trolíð út, og skiparin kann nú eygleiða, hvussu trolíð fyllist. Tá trolíð er fult, fer »sigarin« upp til móðurskipið við veiðini, og so er klárt til næsta túr.

Grøðieivni og vaskipulvur

— Havransóknarskipini verða fleiri og fleiri. Livfrøðingar, havfrøðingar og matematikarar gera langar ferðir, og

nógvar royndir geva púra óvæntað úrslit. Til dømis kann nevast tann australska ransóknarferðin, sum gav lækunum medusaeitrið. Burtur úr henni hava serfrøðingarnir fingið nógv antibiotikia. Kunnu vit ventja nógv av hesum slag úr havinum?

— Eg haldi, at nógv kann ventast afturat. Umframt ymisk slag av maii, kunnu vit nevna grøðieivni móti álvarssomum sjúkum. Vit fara eisini at kunna framleiða t. d. vaskipulvur og ymisk slag av smýrslu úr ymsum tara og sjógrasi.

Tað ræður um at rokja sjógvin!

— Tað er eisini beint at minna um havsins allarstørsta ríkið — tað er sjálvur sjógvin. Sjógvinin inniheldur salt, brom, magnium, uran, gull, platin og onnur evni.

Um 20—30 ár fer helst at bera til at útvinna hesi evni úr sjónum, og tað fer at loysa seg!

Og so er tað »fjöllini« á botninum. Í teimum er olja og nógv mineral. Tað er ikki ov tíðliga at hugsa um havgeologi, tí rævnini uppi á turttum eru jú avmarkað.

— Vit kenna øll ta ringu viðferð, sum menn geva sjónum: nógv túsund tons av olju eru pumpað út á sjógvin og hava týnt nógv liv. Og kemisk evni, sum verða spreidd á akrarnar, enda jú eisini í havinum. Tað er greitt, at henda fyltíðsleysa dálking má steðgast. Hvat halda vísindamenn um hetta?

— Tann hugsan, at havið var óendalig rúmd, sum kundi taka ímóti alskyns burturkasti, er broytt. Vit hava lært, at vit skulu kanna øll evni, sum verða leidd út í havið. Vit kunnu t. d. nevna DDT. Kanningar hava vist, at fuglur, sum livir av fiski og øðrum úr sjónum, ikki sjáldan verpur egg við bleytum skali. Tað er greitt, at hetta er álvarsamur vandi fyri pisurnar.

Og so eru eisini evni, sum ikki uppløysast í sjónum, men tvørturímóti loypa saman og verða til uppattur størri skaða fyri livandi organismur. Jú, tað er góð grund til at halda

- helt på toppen - hver søndag:

fund og samráðast um havið og tess røkt.

Við einkarrætti fyri Foroyar frá tíðindastovuni NOVOSTI

Idi Amin - heldur fast við avgerðir sínar

Nýggi forsetin í Uganda, sum framdi kvettið móti Milton Obote, forseta, í fjør, er ein avgjördur maður

Forsetin í Uganda, Idi Amin, 47 ára gamal, er vorðin týðningarmikil í afrikanskum politikki.

Idi Amin, sum framdi kvettið móti Milton Obote, forseta í januar í 1971, fyri sjálvur at taka ræði, er næstan 2 metrar høgur, og afrikanski politikkarar siga um henda mann, at hann talar, áðrenn hann hugsar.

Avgerð Idi Amins um at koyra 80.000 asiatar úr Uganda, hevur havt trupulleikar mótevnis Bretlandi, Tanzania og Kenya.

— Kinesiska lýðveldið er eisini av figgindum minum, skal Idi Amin eisini hava sagt.

Amin er harímóti ein av teim fáu sum roynir at fáa góð viðurskifti við Suðrafrika. Hann er eisini hugaður at selja vápn til Suðrafrika.

Tað verður sagt, at afrikanskir leiðarar royna ofta at koma úttanum innanhygis trupulleikar, og nevnt verður í hesum sambandi, at avgerðin mótevnis asiatum, varð tikin, orsakað av einum dreymini Amins.

Amin varð føddur í 1925 í Kaboko í norðara parti av Uganda, sum tá var undir vernd av Bretlandi. Hann var limur í Kakwa-zettini, og sum smádrongur ansaði hann eftir geitum við Nilána.

Í 1944 fór hann at gera tænastu í afrikansku deildunum, undir bretska verndini. Hann taldist millum teir fyrstu yvirmenn, ið útnevndir vorðu í 1962. Seinni fór hann á ein hernaðarskúla í Bretlandi, og segg upplæring, hvussu ein skal leypa út í fallskýggi í Israel í 1963.

Í 1964 gjordist hann næstmaður í herinum í Uganda, og í 1966 var hann ein av teimum leiðandi í stýrisskipanarkreppuni, sum tók seg upp, sum hevði við sær, at forsetin og kongurinn í statinum Buganda, Frederick Mutesa II var noyddur at flýggja úr landinum. Kreppan hevði eisini við sær, at táverandi forsetisráðharrin, Milton Obote, tók ræðið við at gera seg sjálfan til forseta aftaná Mutesa II.

Amin er muhamedsmaður, og kann tí loyva seg, vegna manndóm sín at hava fyra konur.

Kvettið

Milton Obote varð frákoýrdur, meðan hann luttók í ríkisstevnu í Singapore, og hevur síðan sitið í útleid undir verju av Julius Nyerere, forseta.

Amin hevur fleiri ferðir skuldsætt Tanzania at hava gjørt álop við markið, hjálpt

ir av kinesiskum hernaðarráðgevarum, og sigur Amin, at fleiri enn 1000 ungarskir hermenn eru dripnir undir hesum bardögum.

Tanzania hevur vist hesum ákærum Amins aftur, og siga bretska keldur, at Amin hevur sett hetta fram, vegna tess, at trupulleikar eru í egna heri hansara.

Ættarstríðið hevur eisini havið við sær, at Amin hevur verið noyddur, at seta nýggjar leiðarar í herinum, í fyrsta lagi kemst hetta av, at leiðararnir eru úr Longo-zettini, sum frákoýrdi Obote er ættaður, men so mikið meiri av trupulleikum hevur hetta havt við sær, at nýggju leiðararnir eru ungrir og víta lítit og onki um hernaðarviðurskifti, at Amin næstan stendur á berum.

25 milj. styðja McGovern

Umboðsmenn fyri 25 amerikonsk fakfeløg við 25 miljónum limum, styðja demokratiska forsetaavalevnið McGovern. Teir hava sett eina nevnd ið skal tilrættisleggja stríðið fyri McGovern. Tíðindamenn í Washington sga, at hetta er eitt stórt framstig fyri demokratiska valevnið.

Nýggjur flokkur í Finnlandi

Nýggjur flokkur er stovnaður í Finnlandi. Tað er flokkurin hjá privatfyrirkunum. Formaður floksins er Reinart Tammius. Nýggi flokkurin hevur heimstað í Tannefors

Tryggingarsambandið FØROYAR

Føroya Kríggstrygging	Tlf. 1090
Føroya Sjóvátrygging	- 1090
Føroya Brunatrygging	- 1098
Føroya Vanlukkutrygging	- 1466

Vit tryggja:

[Bátar, skip, vørur, hús, innbúgv, akfør o. a.]

Føroyingar elga at tryggja í landsins egnu trygging.